

OBSAH

1	Základní pojmy v organické chemii	9
1.1	Úvod	9
1.2	Vznik organických sloučenin	10
1.3	Význam organických sloučenin	11
1.4	Vývoj organické chemie	11
1.5	Uhlovodíky a jejich deriváty	13
1.6	Izomerie, konstituce, struktura	15
1.7	Stanovení empirického a souhrnného vzorce organických sloučenin	17
1.8	Stereochemie a znázorňování molekul	20
1.9	Způsoby stanovení struktury organických sloučenin	21
1.10	Chemická literatura	25
2	Názvosloví organických sloučenin	27
2.1	Základní názvy uhlovodíků a od nich odvozených alkylů	27
2.2	Názvosloví dvousložkové či radikálově funkční	30
2.3	Názvosloví systematické	32
2.3.1	Názvosloví nasycených acyklických uhlovodíků, alkanů	32
2.3.2	Názvosloví nasycených cyklických uhlovodíků, cykloalkanů	33
2.3.3	Názvosloví uhlovodíků s dvojnými nebo trojnými vazbami	34
2.3.4	Názvosloví aromatických uhlovodíků, arenů	35
2.3.5	Názvy derivátů uhlovodíků s jednou charakteristickou skupinou	36
2.3.6	Názvy derivátů uhlovodíků se dvěma a více charakteristickými skupinami	39
2.3.7	Názvy základních heterocyklických sloučenin	40
2.3.8	Tvorba vzorce z názvu	41
3	Vazby ve sloučeninách	43
3.1	Vazby elektrostatické	43
3.2	Vazby kovalentní	44
3.2.1	Struktura nejjednodušších uhlovodíků	46
3.2.2	Vlastnosti kovalentních vazeb	49
3.3	Vliv druhu vazeb na vlastnosti sloučenin	53
3.4	Struktura sloučenin s několika dvojnými vazbami v molekule	53
3.5	Struktura aromatických sloučenin	55
3.6	Rezonance	57
3.7	Mezomerní neboli rezonanční efekt	60
4	Prostorové uspořádání organických molekul	61
4.1	Konformace acyklických sloučenin	61
4.2	Konformace cyklických sloučenin	63
4.3	Omezení rotace kolem jednoduché vazby	65
4.4	Prostorová izomerie, stereoisomerie	66
4.4.1	<i>cis-trans</i> -Izomerie na kruhu	66

4.4.2	<i>cis-trans</i> -Izomerie na dvojně vazbě, izomerie <i>E/Z</i>	67
4.4.3	Optická izomerie	68
4.5	Prostorové uspořádání molekul některých nejjednodušších derivátů uhlovodíků	77
5	Obecná charakteristika reakcí organických sloučenin	78
5.1	Termodynamické a kinetické vlivy	79
5.2	Reakční mechanismus	80
5.3	Rozdělení organických reakcí	82
5.4	Činidla a substráty	86
5.5	Kyseliny a zásady	87
6	Reakce jednotlivých skupin organických sloučenin	91
6.1	Homologické řady a zákonitosti v nich panující	91
6.2	Přehled důležitých reakcí jednotlivých skupin	92
6.2.1	Uhlovodíky	92
6.2.2	Halogenové deriváty	107
6.2.3	Nitrosloúčeniny	111
6.2.4	Aminy	111
6.2.5	Hydroxysloúčeniny	114
6.2.6	Etery	118
6.2.7	Thioalkoholy a thioethery	119
6.2.8	Karbonylové sloučeniny; aldehydy a ketony	120
6.2.9	Karboxylové kyseliny	124
6.2.10	Deriváty karboxylových kyselin s obměněným karboxylem	127
6.2.11	Deriváty karboxylových kyselin se substituovaným uhlikatým řetězcem	132
6.2.12	Deriváty kyseliny uhličitě	133
7	Přírodní produkty	135
7.1	Chemické reakce v živých organismech	136
7.2	Jednoduché meziprodukty a produkty metabolismu	137
7.2.1	Alkoholy	137
7.2.2	Karbonylové sloučeniny	137
7.2.3	Karboxylové kyseliny	138
7.2.4	Dusíkaté sloučeniny	140
7.3	Aminokyseliny, peptidy, bílkoviny	141
7.3.1	Aminokyseliny	141
7.3.2	Peptidy	144
7.3.3	Bílkoviny, proteiny	145
7.4	Lipidy	147
7.4.1	Jednoduché lipidy	147
7.4.2	Složené lipidy	149
7.4.3	Prostaglandiny	149
7.5	Sacharidy	150
7.5.1	Monosacharidy	150
7.5.2	Oligosacharidy	158
7.5.3	Polysacharidy	159
7.6	Nukleové kyseliny	161
7.6.1	Primární struktura nukleových kyselin	161
7.6.2	Sekundární struktura nukleových kyselin	163
7.7	Isoprenoidy	163
7.7.1	Terpenoidy	164
7.7.2	Steroidy	167

7.8	Alkaloidy	169
7.8.1	Přehled významnějších alkaloidů	171
7.9	Přírodní barviva a pigmenty	173
7.9.1	Princip barevnosti	173
7.9.2	Jednotlivé skupiny přírodních barviv	174
7.10	Antibiotika	177
8	Průmyslová organická chemie	178
8.1	Syntéza organických sloučenin v laboratoři a v průmyslu	178
8.2	Zemní plyn a ropa	179
8.2.1	Zpracování ropy	181
8.2.2	Chemické přeměny uhlovodíků, obsažených v ropě	181
8.2.3	Ropa jako nejdůležitější surovinový zdroj průmyslové organické chemie	182
8.3	Uhlí	183
8.4	Vlastnosti, výroba a použití průmyslově důležitých organických sloučenin	183
8.4.1	Uhlovodíky	183
8.4.2	Halogenové deriváty	188
8.4.3	Nitrosloučeniny	190
8.4.4	Aminy	190
8.4.5	Hydroxysloučeniny	191
8.4.6	Etery	195
8.4.7	Karbonylové sloučeniny	196
8.4.8	Karboxylové kyseliny a jejich deriváty	199
8.4.9	Deriváty kyseliny uhličitě	202
8.4.10	Deriváty kyseliny isokyanaté a kyanamidu	203
9	Organická chemie a moderní společnost	204
9.1	Pohonné hmoty	204
9.1.1	Benzín	205
9.1.2	Motorová nafta	206
9.1.3	Raketová paliva	206
9.2	Syntetické makromolekulární sloučeniny	207
9.2.1	Přehled některých syntetických polymerů	210
9.3	Syntetická barviva a pigmenty	219
9.4	Syntetické detergenty	222
9.5	Organická chemie a lékařství	224
9.5.1	Anestetika	225
9.5.2	Analgetika	225
9.5.3	Látky ovlivňující duševní stavy	227
9.5.4	Antihistaminika	229
9.5.5	Hormonální antikoncepční prostředky	230
9.5.6	Anabolika	231
9.5.7	Chemoterapeutika	231
9.6	Organická chemie a zemědělství	234
9.6.1	Pesticidy	234
9.6.2	Chemická aditiva do krmných směsí	237
9.7	Organická chemie a potravinářství	238
9.7.1	Aditiva zlepšující vůni, vzhled a chuť	238
9.7.2	Aditiva sloužící jako tužidla a emulgátory	239
9.7.3	Konzervační a antioxidační prostředky	239
9.7.4	Umělá sladidla	240
9.7.5	Bilkoviny z ropy	241

9.8	Organické sloučeniny jako hrozba společnosti	241
9.8.1	Znečišťování životního prostředí	241
9.8.2	Bojové chemické látky	245
9.8.3	Drogy	247
9.8.4	Závěr	249
	Literatura	250
	Rejstřík	252